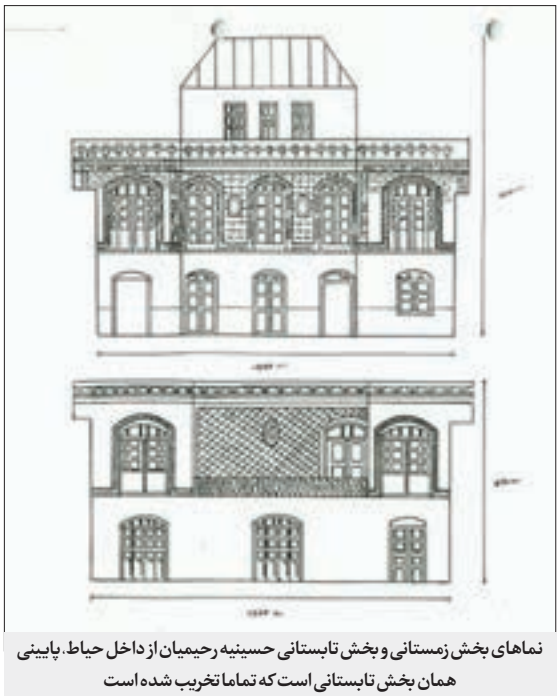

تاریخ زیر سیمان و سرامیک

نماهای بخش زمستانی و بخش تابستانی حسینیه رحیمیان از داخل حیاط. بایبینی همان بخش تابستانی است که تماماً تخریب شده است

نماهای بخش زمستانی و بخش تابستانی حسینیه رحیمیان از بیرون

بعدها با دیواری حیاط خانه به دو قسمت تقسیم می شود. در آن انتها بخش تخریب شده دیده می شود. همان بخشی که حالا بیرون از خانه و پارکینگ است

نمای ورودی حسینیه رحیمیان که فرق چندانی با گذشته ندارد/ عکس، شهرآرا

نمای امروزی ساختمان از داخل حیاط

تصویری کامل از کتیبه ورودی خانه که حالا بخشی از آن تخریب شده است

نمایی از نودانی گالوانیزه که در آن چوب هم به کار رفته است. این نودان البته که امروز دیگر نیست

● بنایی ناشناخته

همان طور که ذکر شد درباره حسینیه رحیمیان اطلاعات بسیار کمی وجود دارد. همچنان که در کتاب ها و مقالات اثری از آن نیست، در جست و جوی اینترنتی هم چیز بسیار کمی دست شما را می گیرد. همه این اطلاعات، کپی همان چیزی است که در ویکی پدیا آمده است؛ « حسینیه رحیمیان مربوط به اواخر دوره قاجار است و در مشهد، کوچه نواب صفوی ۷، کوچه عسگریه، پلاک ۵۴ واقع شده و این اثر در تاریخ ۱۶ شهریور ۱۳۸۳ با شماره ثبت ۱۱۰۸۸ به عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. » البته در تابلوی سه زبانه ای که روی دیوار خانه نصب شده. اطلاعات کامل تری در دسترس است. در این تابلو که درباره «ویژگی های معماری» و «پیشینه اثر» است، می خوانیم: «ورودی باشکوه خانه دارای نیم کار رسمی بندی و پیرنشین می باشد که در خانه های مشهد کمتر دیده شده است. از دیگر ویژگی ها، داشتن خدای خانه در وسط بنا است که از اواسط قاجار به معماری راه یافت و نور داخل بنا را تأمین می نماید. تزیینات نما شامل استفاده از آجر مهری با طرح های متنوع، کتیبه های کاشی کاری در سردر و نیز قاب بندی آجری سردر پنجره هاست. همچنین رخ بام بنا دارای آجرکاری دندان موشی و پاقیلی است که میان آن ها با کتیبه های کوچک کاشی تزیین شده است. بخش جنوبی خانه تخریب شده است. مطابق با کتیبه موجود در سردر بنا، ساخت آن در سال ۱۲۹۰ شمسی صورت گرفته است. طبق گفته ها، این ساختمان توسط میرحسین یزدی (معمار) برای حاج محمدجعفر که از تجار پایین خیابان بوده، ساخته شده است. مالکیت این بنا متعلق به آقای رحیمیان بود که پس از فوت ایشان به ورثه تعلق گرفته است.»

آنچه خواندید تمام اطلاعاتی است که از فضای مجازی یا بازدید از حسینیه رحیمیان به دست می آید. بگذریم که کاربردی نیز همان طاق بیرونی است که نیمه تمام و به شکل رسمی بندی کار شده است. پیرنشین هم همان دو سکوی کنار در ورودی است که برای استراحت در هنگام انتظار برای ورود با گفت وگو با همسایه ها ساخته می شده است. برای دانستن بیشتر باید به سراغ گزارشی رفت که کارشناسان میراث فرهنگی در همان سال ۱۳۸۲ جمع اوری کرده اند؛ این گزارش تصاویر واطلاعات دقیقی از معماری حسینیه رحیمیان دارد که در ادامه به آن های پرداختیم. اما سازنده و صاحب خانه چه کسانی هستند؟ حسینیه رحیمیان در سردر خود کتیبه ای دارد که البته بخشی از آن امروز تخریب شده است. اما در گذشته کامل بودومی شد بفهمیم ساخت بنا در سال ۱۳۳۰ هجری قمری (برابر با دی ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۱ خورشیدی) صورت گرفته است. اطلاعات مادر باره سازنده و مالک اولیه بنا، به گفته هایی است که کارشناسان میراث فرهنگی در سال ۱۳۸۲ از ورثه آقای رحیمیان شنیده اند؛ «این ساختمان توسط میرحسین یزدی معمار برای حاج محمدجعفر که از تجار پایین خیابان بوده، ساخته شده است.» متأسفانه جست وجو برای یافتن معماری به نام میرحسین یزدی معمار به جایی نرسید، اما با نگاه به مطبوعات منتشره در دوره ساخت خانه، متوجه می شویم که مشهد در آن دوره دو تاجر بنام با نام «محمد جعفر» داشته است؛ یکی محمد جعفراف و دیگر محمدجعفر کشمیری.

از این میان در برخی از خبرها به جای تاجر کشمیری فقط از نام محمدجعفر استفاده شده است. از این رو بسیار احتمال دارد که مالک اولیه حسینیه رحیمیان، حاج محمدجعفر کشمیری باشد.

اگر این فرض را درست بدانیم حاج محمد

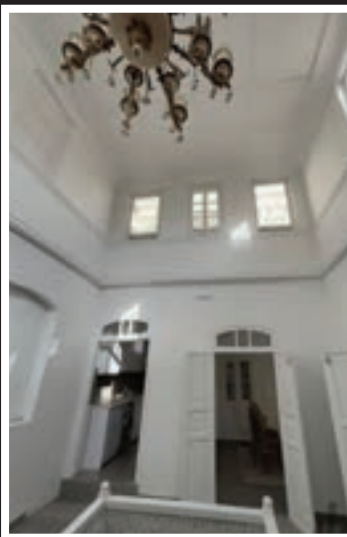
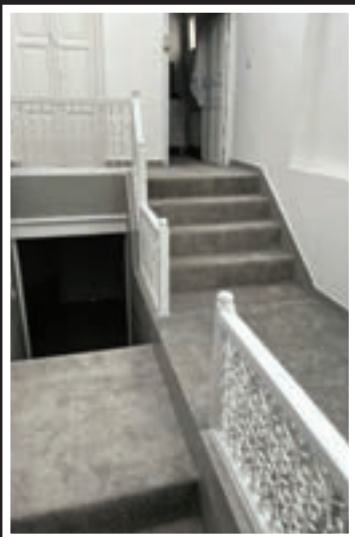
حسین بیات|امروز دقیق ۲۲ سال می شود که اثر فرهنگی- تاریخی «حسینیة رحیمیان» مشهد به شماره ۱۱۰۸۸ در فهرست آثار ملی قرار گرفته است؛ اثری کمی از این بنای تاریخی موجود است؛ اما آن طور که از پرونده ثبتی اش در میراث فرهنگی برمی آید، حسینیه رحیمیان ۸ دی ۱۳۸۲ توسط اعضای شورای منطقه ای خراسان برای ثبت در فهرست آثار ملی ایران پیشنهاد و بررسی شده و با توجه به ویژگی های منحصر به فردی که داشته، حدود هشت ماه بعد عنوان «اثر ملی» را به دست آورده است. عنوانی که امروز فقط از نماهای بیرونی برازنده حسینیه رحیمیان است، چرا که درونش دیگر هیچ سختی با یک اثر تاریخی و هویتی ندارد.

به هر روی، امروز سالروز ثبت ملی شدن این بنای قدیمی مشهد است و به همین بهانه در صفحه تاریخ و هویت شهرآرا، به جزئیات معماری و تاریخی آن پرداخته ایم تا جواهر واقع شده در معبر نواب صفوی ۷ یا همان کوچه عسگریه را بهتر بشناسیم.

حوزه های فعالیت اقتصادی و تجاری حاج محمدجعفر کشمیری به طور دقیق مشخص نیست، ولی معامله ای در زمینه تریاک داشته و در سال ۱۳۰۲ خورشیدی مقداری شیره تریاک از حاجی صاحب اختیار نایب التولیه عرب خریداری کرده که موضوع تسویه ظرف آن به یک مسئله دامنه دار سه ساله تبدیل شده است و تا ۱۳۱۱ اردیبهشت ۱۳۰۵ خورشیدی لاینحل باقی می ماند. او همچنین عضو اتحادیه تجار مشهد بوده است و در انتخابات ۱۱۱ دی ۱۳۰۵ خورشیدی این اتحادیه توانست در بین بیست نفر حاضر رتبه نفر هشتم شود.

● زائرپذیر رحیمیان

اما درباره سازه حسینیه رحیمیان باید گفت این بنا که پیش از این در اختیار مرحوم رحیمیان بوده، کاربرد مسکونی داشته است و در همه مناسبت های سال، به ویژه محرم و صفر، به صورت روزانه در دونوبت صبح وشب، بخشی است که اکنون بیرون از خانه قرار دارد

چند تصویر امروزی از فضاهای داخلی خانه. این عکس ها که تعدد و میزان بالای مداخلات را در یک بنای تاریخی وثبت ملی نشان می دهد، توسط خود مالک یا بهره بردار آن برای جذب مسافر وائر به همراه آگهی داخل سایت دیوار بارگذاری شده است

و به عنوان پارکینگ استفاده می شود. اگرچه طبق گزارش سال ۱۳۸۲، پلان ساختمان تغییری نکرده بود، اما دچار دخل و تصرفات متعددی شده بود. از جمله اینکه در طبقه همکف، نمای آجرکاری روکش سیمان شده و آجرهای لبه بالای ساختمان نیز برای جلوگیری از ریزش، با گچ مهار شده بودند. کف راهروهای داخلی و حیاط نیز با موزائیک مفروش شده بود. این تغییرات البته در مقایسه با تغییراتی که در چند سال اخیر در آن اعمال شده، هیچ است.

مداخلاتی که از آن نام می بریم، از اواخر سال ۱۴۰۱ شروع شده است. در نبود نظارت صحیح و کارساز از سوی یگان حفاظت میراث فرهنگی استان، طی چند ماه، فضای درونی خانه به کلی تغییر کرده است تا برای مسافرپذیری و کسب درآمد مالک مناسب باشد. به طوری که امروز، فضای درونی آن هیچ تفاوتی با دیگر مهمان پذیرهای اطراف حرم ندارد و علاوه بر لوله کشی های جدید، دیوارها و کف خانه تماماً سرامیک شده اند. همچنین، در خانه با کج سلیقگی فراوان در چند نقطه سوراخ شده است تا حفاظ اهتی نصب شود. بیشتر این دخل و تصرف ها برگشت ناپذیر هستند و مشخص نیست چرا میراث فرهنگی سه سال پیش، زمانی که شهرآرا گزارش این تغییرات را در گزارش «تخلف در روز روشن!» منتشر و با مدیران این نهاد صحبت کرد، هیچ اقدامی برای جلوگیری و حفظ این بنا نکرد تا حسینیه تاریخی رحیمیان امروز، یکی از آگهی های پرشمار سایت دیوار نباشد؛ یکی از همان هایی که اتاق های سرامیکی مفروش رانشان می دهد و زیرش نوشته نزدیک به حرم. بله حسینیه رحیمیان امروز بیش از آنکه یک بنای تاریخی و اثری ملی باشد یکی از همان زائرپذیرهای اطراف حرم مطهر رضوی است که دو اتاق آن در قبال ششی ۵ میلیون تومان اجاره داده می شود.

منابع:

گزارش ثبتی میراث فرهنگی تهیه شده مهدی اسماعیلی شایبه و سید آرام وظیفه دان، شهریور ۱۳۸۲ کتاب «تاریخ اقتصادی

مشهد، از دوره ناصری تا انقلاب اسلامی، جلد دوم، مؤلفان علی نجف زاده و جلیل قصابی گزگو

گزارش تغییرات حسینیه رحیمیان را که ۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۱ در شهرآرامحله منطقه ثامن منتشر شده، اینجا بخوانید

